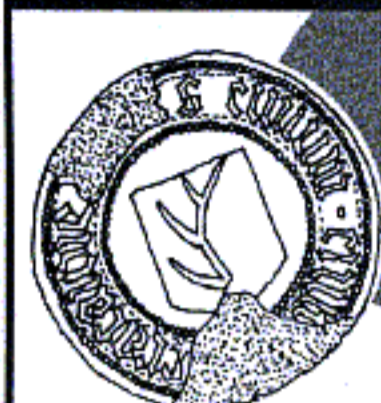

BULLETIN No 165/11 - 2008

Společnosti přátel historie města Chrastavy

Kdo byl František Turpiš?

Mnozí z nás chodí téměř denně Turpišovou ulicí... Na přední straně nedávno opravené školní budovy na náměstí visí kovová pamětní deska na počest Františka Turpiše... V městském muzeu je vystaven nádherně vyšívaný spolkový prapor Dělnické tělovýchovné jednoty (DTJ) s nápisem "Bojem k vítězství", věnovaný památce italského legionáře Františka Turpiše...

Co víme o životě a předčasné smrti tohoto mladého muže, jehož život skončil ve věku dvaceti let?

František TURPIŠ se narodil v Chrastavě 7. ledna 1898. Byl nejstarší z deseti dětí. Jeho otec Karel Turpiš přišel do našeho města z Pasek nad Jizerou, matka pocházela z Rokytna u Pardubic.

Rodiče pracovali v jedné z místních textilních továren. V té době byla v Chrastavě pouze německá škola, a tak se František učil česky pouze doma ze slabikáře spolu s matkou.

Když začal chodit do DTJ, měl i tam možnost navštěvovat v neděli kurs češtiny. Kromě čtení a psaní se tam dozvídal leccos i o dávných českých dějinách.

Když ukončil školní docházku, začal pracovat - stejně jako jeho rodiče - v textilní továrně, a to v přádelně.

Aby ulehčil rodičům, odešel do Brna, kde se vyučil příručím zasilatelské firmy. Dovedl mluvit dobře německy a rozhodl se odjet do Lipska a později do Drážďan.

Vypukla první světová válka. V roce 1916, když mu bylo osmnáct let, byl předvolán v Drážďanech na rakouský konzulát a odveden do rakouské armády.

Z Drážďan odjel vlakem přes Žitavu do Chrastavy k rodičům, a za dva dny byl v Jičíně přidělen k 28. pěšímu pluku se sídlem v maďarském městě Šoproň.

Po krátkém výcviku byl celý pluk poslán na italskou frontu. Jako mnoho jiných českých vojáků, přeběhl Turpiš přes linii fronty k Italům. V říjnu 1917 se přihlásil v severoitalském městě Padova (Padua) do

československého dobrovolnického sboru. Po jednání gen. M. R. Štefánika vznikly v Itálii československé legie, stejně jako v Rusku a ve Francii. Turpiš se stal legionářem a bojoval od té doby proti Rakušanům. Koncem května 1918 odjel se svou jednotkou do oblasti kolem řeky Piavy na severu Itálie.

Od 15. června 1918 byla zahájena tzv. rakouská hladová ofenzíva. Výsledek bojů byl nerozhodný, vítězství bylo střídavé.

17. června 1918 padl František Turpiš spolu s dalšími třemi Čechy do rakouského zajetí. Jako dezertér (zběh) byl odsouzen k nejvyššímu trestu - trestu smrti. Po dvou dnech výslechů byl v malé severoitalské vesnici San Stino na moruši oběšen...

Protože byl vysoké postavy a oprátka bylo umístěna příliš nízko, vojenský kat a jeho pomocník mu hlavu násilím vložili do oprátky a podtrhli mu nohy. Smrt nebyla okamžitá a poslední minuty jeho krátkého života byly velmi bolestivé.

Spolu s ním byl oběšen další italský legionář Herčík.

Válka skončila za několik měsíců. Když navštívili San Stino zástupci nově zřízené československé armády, místní farář slíbil našim důstojníkům, že na místě popravy bude postaven pomník, který připomene hrdinství českých

desítek příjmení podle seznamů z 30. let:

Skriwanek (Skřivánek)

Hak (Hák)

Maslo (Máslo)

Kopetzky (Kopecký)

Janek

Sluka

Slawik (Slavík)

Netschesany (Nečesaný)

Schamal (Šámal)

Schütky (Řídský)

Swoboda (Svoboda)

Luh

Bradatsch (Bradáč)

Kadansky (Kadaňský)

Petschik (Petřík)

Wich (Vích)

Nowak (Novák)

Maruschka (Maruška)

Maschke (Mašek)

Mach

Soukup

Zadraschil (Zadražil)

Patotschka (Patočka)

Krowatschek (Krováček)

Hrnčir (Hrnčíř)

Nedorost

Poschepny (Pošepný)

Jirka

Bulirsch (Bulíř)

Krock (Krok)

Drab (Dráb)

Kolinsky /Kolínský)

Nejedly (Nejedlý)

Knesche (Kněže)

Koudelka

Jirouš

Kubin (Kubín)

Silhan (Šilhán)

Scheda (Šeda)

Ptatschek (Ptáček)

Jakubetz (Jakubec)

Nekola

Lukesch (Lukeš)

Wondrak (Vondrák)

Cerweny (Červený)

Ne každý chrastavský občan s českým příjmením uměl hovořit česky. V mnoha rodinách to bývalo tak, že prarodiče ještě česky mluvili, protože se do Chrastavy přistěhovali z českého vnitrozemí. Rodiče jazyk ještě pasívně ovládali (mluvili tak, jak to slyšeli doma, ale psát většinou již neuměli, protože zde nebyla česká škola). Nejmladší generace již ovládala češtinu již pouze částečně a pod vlivem přátel a spolupracovníků považovali za svůj mateřský jazyk - němčinu.

F. Vydra

Vzpomínka na slávu Totexu a Elitexu

Uplynulo již více než třicet let, kdy mnozí chrastavští občané, zaměstnanci TOTEXu a pozdějšího ELITEXu, jezdili do dalekých zemí světa, aby tam jako obchodní zástupci nebo montéři šířili slávu našeho vyspělého strojírenství. Mnozí čtenáři si jistě vzpomenou na Jaroslava Mouchu nebo Františka Švarce, kteří strávili mnoho měsíců až v dalekém Mexiku. Po návratu z ciziny pořádali v místních školách besedy a ukazovali přítomným zajímavé suvenýry. V dobách, kdy možnost cestování byla velmi omezená, sledovali žáci jejich vyprávění s velkým zájmem.